

SAĞLIKLI, GÜVENLİ VE BAĞIMSIZ YAŞAMAYA YÖNELİK AKTİF YAŞLANMA: ALMANYA VE TÜRKİYE KARŞILAŞTIRMASI¹

Aslan Tolga ÖCAL², Mertcan GÖK³

ÖZ

Bu çalışmanın amacı; Almanya ve Türkiye’yi yaşlı bireylerin sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşamlarını sağlamaya yönelik faaliyetleri açısından karşılaştırmak ve öneriler sunmaktır. Nitel analiz tekniklerinin bir türü olan betimsel analiz yönteminin kullanıldığı çalışmada, aktivite kuramı çerçevesinde aktif yaşama yönelik faaliyetler sınıflandırılmıştır. Daha sonra bu sınıflamanın ana başlıklarından biri olan ve bu çalışmanın konusunu teşkil eden; sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşama yönelik faaliyetler 7 alt başlıkta her iki ülke açısından ele alınmıştır. Bulgulara bakıldığında her iki ülke arasında politika, uygulama ve projeler açısından kısmen benzerlikler saptansa da önemli ölçüde farklılıklar olduğu da gözlemlenmiştir. Nüfusunun sayısı bakımından benzer olan bu iki ülke incelendiğinde, yaşlı nüfusa sahip ve başarılı faaliyetlerde bulunan Almanya’nın faaliyetlerinin, Türkiye için yaşlanma sürecinde örnek oluşturabileceği görülmüştür. Ancak Türkiye’nin toplumsal, ekonomik ve kültürel farklılıklarından ötürü, Almanya’daki faaliyetleri kendi iç dinamiklerine uygun bir şekilde uyarlaması gerekmektedir. Bu çalışmada ayrıca Türkiye’de uygulamaya yönelik başka önerilerde de bulunulmuştur. Türkiye’nin tek bir ülkeyle karşılaştırılması çalışmanın kısıtlılığını oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: aktivite kuramı, nüfus yaşlanması, aktif yaşlanma, Almanya, Türkiye.

Jel Kodları: I18, J14

HEALTHY, SECURE AND INDEPENDENT LIVING FOR ACTIVE AGEING: A COMPARISON BETWEEN GERMANY AND TURKEY

ABSTRACT

The purpose of this study is to compare Germany and Turkey in terms of their activities to ensure healthy, secure and independent living for the elderly people and offer suggestions. In the study using the method of descriptive analysis, which is a type of qualitative analysis techniques, activities for active life were classified within the framework of activity theory. Then one of the main topics of this classification, which constitutes the subject of this

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Aslan Tolga Öcal danışmanlığında Mertcan Gök tarafından yazılan “Aktif Yaşlanma ve Yaşlılara Yönelik Politikalar: Almanya ve Türkiye Karşılaştırması” adlı tezden türetilmiştir.

² Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Anabilim Dalı, atolgaocal@gmail.com, ORCID: 0000-0001-1293-6845

³ Marmara Üniversitesi Çalışma Ekonomisi Tezli Yüksek Lisans, merttcamg@gmail.com, ORCID: 0000-0001-5456-9807.

study; healthy, secure and independent life activities are discussed in 7 subheadings for both countries. Looking at the findings, there have been significant differences between the two countries, although there are partial similarities in terms of policies, practices and projects. When examining these two countries, which are similar in terms of the number of populations, it has been observed that the activities of Germany, which has an elderly population and engaged in successful activities, can set an example for Turkey in the aging process. However, due to Turkey's social, economic and cultural differences, it is necessary to adapt the activities in Germany in accordance with Turkey's own internal dynamics. Furthermore, other suggestions that can be applied in Turkey have been made in this study. Comparing Turkey to only one country constitutes the limitation of the study.

Keywords: activity theory, population ageing, active ageing, Germany, Turkey.

Jel Codes: I18, J14

1. GİRİŞ

İnsan yaşamının doğal bir parçası olan yaşlanma, farklı bilim dalları açısından son yıllarda daha fazla incelenmekte ve bu konudaki akademik yayınlar ile toplumsal politikalarda ve uygulamalarda artış görülmektedir. Türkiye açısından konu ele alındığında 20-30 yıllık bir süreç içerisinde yaşlanma olgusuyla daha belirgin bir şekilde karşı karşıya kalınacağı öngörülmektedir. Bu süreçte yaşlılığa dair önlemlerin alınması yaşlı bireyler kadar tüm toplum açısından önem arz etmektedir.

Yaşlılık; kapsam, ilgi ve boyutları açısından oldukça geniş bir alana yayılmaktadır. Yaşlılık olgusu üzerine yapılabilecek çalışmaların genişliği, makalede konunun tek bir boyutunun incelenmesini gerekli kılmaktadır. Bu amaçla bir sınıflama yapılmıştır. Bu çalışmada yapılan sınıflama sonucunda; yaşlılık konusunda yaşlı bireylerin sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşamalarına imkân sunacak politika, uygulama ve projeler 7 alt başlık çerçevesinde gerek Almanya ve gerekse de Türkiye açısından ele alınmaktadır. Bunun sonucunda 7 farklı alt başlıkta bir karşılaştırma imkân bulunulabilecek ve böylece Türkiye ile Almanya'nın yaklaşım farklılıkları net olarak anlaşılacaktır. Çalışmada; Almanya'daki faaliyetlerden Türkiye'nin ne ölçüde ve nasıl faydalanılabileceğine ışık tutulmaya çalışılırken ayrıca Türkiye'de konuya ilişkin hâlihazırdaki durum ve faaliyetlerden de yararlanılarak önerilerde bulunulması amaçlanmaktadır.

Yaşlanma konusunda literatürde, Almanya ve Türkiye'yi karşılaştıran çok sayıda yayın bulunmakla birlikte sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşlanma üzerine az sayıda çalışma bulunmaktadır (Metin 2016, European Comission 2012a, European Comission 2012b). Bu çalışma, literatürde konuyla ilgili gerçekleştirilen diğer çalışmalardan farklı olarak örneklerle birlikte Almanya ve Türkiye açısından sistematik bir karşılaştırmayı içermektedir.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE ve TARİHÇE

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından biyolojik olarak çeşitli hücresel ve moleküler hasarların ortaya çıkma dönemi olarak tanımlanan yaşlılık, bireysel bir olgu olarak gerçekleşmektedir (WHO, 2015:25). Yaşlı bireylerin toplum içerisindeki oranlarının artmasıyla birlikte yaşlılık, bireysel bir durumdan toplumsal bir kimliğe dönüşmektedir. Nitekim özellikle II. Dünya Savaşı sonrasında gelişmiş ülkelerde ortaya çıkan Bebek Patlaması (*Baby Boomers*) kuşağının yaşlanması ve yerini yeni nesillerin almasıyla birlikte yaşlanma olgusu toplumların gündemini işgal etmeye başlamıştır. Toplumsal yaşlanma olgusunu oldukça uzun bir süredir yaşamaya devam eden gelişmiş ülkeler, yaşlılık politikalarına tarihsel süreç içerisinde farklı çerçeveler çizmeye çalışmışlardır. 1990'lı ve 2000'li yıllarda toplumsal yaşlanma olgusunun gelişmekte olan ülkeleri de etkilemesiyle birlikte, konu küresel boyutta tartışmaya açılmıştır.

Tarihsel sürece bakıldığında, yaşlılık politikalarına dair uluslararası çalışmaların ortaya çıkışında II. Dünya Savaşı bir kilometre taşıdır. II. Dünya Savaşı sonrası refah rejimlerinin ortaya çıkmasına bağlı olarak sosyal hakların gelişimi, yaşlı politikaları açısından etkili olmuştur. 10 Aralık 1948'de Paris'te ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, toplumdaki tüm dezavantajlı gruplar için öncü bir belge olmasının yanı sıra yaşlılık ve yaşlı kişilerin hakları için de temel bir belge olarak kabul edilmiştir (AÇSHB, 2017). Birleşmiş Milletlerin 1963 yılında düzenlediği “Yaşlılık Sağlık Sorunları” adlı seminer ve 1965 yılında toplanan “Yaşlı İstatistikleri” çalışmaları konuya verilen önemin artmasına işaret etmektedir (Sevil, 2005:50).

1982 yılında Birleşmiş Milletler (BM) önderliğinde I. Dünya Yaşlanma Asamble'si toplanmış ve eylem planına uygun olarak 1988 tarihinde Malta'da Uluslararası Yaşlılık Enstitüsü kurulmuştur. 1990 yılında ise BM, artan yaşlı nüfusa ve artan bu yaşlı nüfusun imkânlarının iyileştirilmesine dikkat çekmek amacıyla 1 Ekim gününü Dünya Yaşlılar Günü olarak kabul etmiş ve ayrıca 1990'lar, “aktif yaşlanma” kavramının gündeme geldiği yıllar olmuştur.

Aktif yaşlanma kavramı, yaşlı bireylerin orta yaştaki aktivitelerini ve alışkanlıklarını sürdürmeleri gereğini temel alan “aktivite kuramına” dayanmaktadır. Aktivite kuramı; bireylerin yaşlanmayla birlikte gerek ihtiyari gerek gayri ihtiyari bir şekilde toplumsal yaşamdan çekildikleri düşüncesine dayanan “yaşamdan geri çekilme kuramının” karşısında yer almaktadır. Aktivite kuramına göre yaşlı birey, aktif kalarak yaşlılığa uyum sağlayabilmektedir (Ceylan, 2015:46). Bu sayede kişi emekli olsa dâhi başarılı bir yaşlanma süreciyle yaşamının ilerleyen kısımlarında da aktif kalarak topluma yararlı olabilmektedir. Topluma yararlı olduğunu düşünen, pasiflik hissiyatından kurtulan ve sağlıklı bir şekilde yaşamını idame ettiren yaşlı birey, mutlu bir şekilde hayatını sürdürecektir. Bu doğrultuda yaşlının etkinliğini arttırmayı hedefleyen bu kuram, yaşlı bireylere yönelik var olan etkinliklerin

geliştirilmesine, yeni etkinliklerin oluşturulmasına, yaşlı bireylerin bu etkinliklere olan uyumluluklarının sağlanmasına vb. konulara vurgu yapmaktadır (Artan, 2017:43). Dünya Sağlık Örgütü de aktivite kuramıyla bağlantılı olarak aktif yaşlanmayı; yaşlılık sürecindeki insanların yaşam kalitelerini artırmak amacıyla, sağlık, katılım ve güvenlik durumlarını ve fırsatlarını en uygun hale getirme süreci olarak tanımlamıştır (WHO, 2001:17).

Aktif yaşlanma farklı sınıflamalar altında ele alınabilecek geniş bir kavramdır. Aktif yaşlanmayı; (i) ekonomik yaşama ve istihdama yönelik, (ii) sosyal hayata yönelik, (iii) sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşamaya yönelik ve (iv) kuşaklararası dayanışmayı sağlamaya yönelik olmak üzere 4 farklı grup altında sınıflamak mümkündür. Her ayrı sınıflama yaşlı bireylerin aktif bir yaşam sürmeleri açısından önemli politikaları içermektedir. Çalışmada sınıflamalardan sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşama yönelik politikalar, Türkiye ve Almanya özelinde karşılaştırılacaktır. Türkiye'nin bu konuda Almanya ile karşılaştırılmasının birtakım sebepleri bulunmaktadır. Almanya yaşlanan nüfusla mücadelesinde aktif politikaları başarıyla uygulamasının yanı sıra Türkiye ile benzer nüfus sayısına sahip bir ülkedir. Her iki ülke de 80 milyonu aşkın nüfusu ile ön plana çıkmaktadırlar. Almanya'da yaşayan 65 yaş ve üzeri nüfusun oranı %21,5'ken (OECD, 2018), 2050 yılında Türkiye'nin de benzer bir orana sahip olması beklenmektedir (Birleşmiş Milletler, 2019). Bu çalışma; başarılı Almanya örneğinden yola çıkarak yakın gelecekte yaşlı nüfus sayısının hızla artacağı öngörülen Türkiye'nin şu anki mevcut durumunu saptayarak, geliştirilebilecek politikalar konusunda fikir yürütülebilmesine dikkat çekmek istemektedir.

3. YÖNTEM

Yapılan çalışmada, nitel analiz tekniklerinin bir türü olan betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır (Altunışık, Coşkun, Yıldırım, 2004). Çalışmanın temeli ise, aktivite kuramına dayanmaktadır. Aktivite kuramından hareketle Almanya ve Türkiye karşılaştırmasında aktif yaşlanma sınıflandırılmış ve bu sınıflamalar içerisinde sadece sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşam olmak üzere 3 başlık altında karşılaştırma ve değerlendirme yapılmıştır. Sınıflandırma yapılırken, BM Avrupa Ekonomik Komisyonu'nun hazırladığı Aktif Yaşlanma Endeksi*, DSÖ'nün Aktif Yaşlanma

---

*Aktif yaşlanma kavramının AB içerisinde etkili olmasının ardından, kavrama uygun politikalar ortaya koyan AB ülkelerinin performanslarını ölçme amacıyla BM Avrupa Ekonomik Komisyonu tarafından 2012 yılında bir aktif yaşlanma endeksi geliştirilmiştir. Mevcut endeks istihdam, sosyal hayata katılım, sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşam ve aktif yaşlanma kapasitesi ve çevresel olanaklar olmak üzere dört ana unsurdan oluşmaktadır. (Bk. BM Avrupa Ekonomik Komisyonu, 2019, Active Ageing Index, 2019, https://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/Stakeholder_Meeting/ACTIVE_AGEING_INDEX_TRENDS_2008-2016_web_cover_reduced.pdf [19 Mayıs 2020].)

Belirleyicileri* ve resmî kurumlar ile ilgili literatürde yapılan sınıflandırmalardan yararlanılmıştır. Bu sınıflamanın ardından, Almanya ve Türkiye'nin durumu yerli ve yabancı literatür taraması sonucunda; politikalar, uygulamalar ve programlar bağlamında değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bu değerlendirmede bir alt sınıflama ile 7 başlık belirlenmiş ve bu alanlardaki politika, uygulama ve programlar incelenmiştir. Literatürdeki konuya ilişkin yayınlardan yararlanılması sonucunda, araştırma alanındaki bulgular ve tespitler neticesinde konuya ilişkin öneriler ve yorumlar geliştirilmiştir.

4. SAĞLIKLI, GÜVENLİ VE BAĞIMSIZ YAŞAMAYA YÖNELİK AKTİF YAŞLANMA POLİTİKALARI, UYGULAMALARI VE PROGRAMLARI

Yaşlı bireylerin sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşamlarını sağlamaya yönelik faaliyetler, aktif yaşlanmanın önemli bir sahasını oluşturmaktadır. Sağlıklı, güvenli bağımsız yaşama yönelik faaliyetler; politika, uygulama ve programlardan yararlanılarak 7 alt başlıkta ele alınmaktadır. Bunlar; (i) yaş farkındalığının artırılması, (ii) hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi, (iii) yaş ayrımcılığı ile mücadele, (iv) ev ortamında bağımsız yaşamın desteklenmesi ve teknoloji kullanımı, (v) kent ortamlarının yaşlılara uygun hale getirilmesi, (vi) yaşlı bireylerin ulaşım imkânlarının kolaylaştırılması ile (vii) sağlıklı yaşama ve fiziksel aktivitelere teşvik olarak sıralanabilir. Bu alt başlıklar konusundaki temel dayanaklar ve son dönem faaliyetler, Almanya ve Türkiye açısından bir arada ele alınacaktır*.

4.1. Yaş Farkındalığının Artırılması

Yaş farkındalığının artırılması konusunda Almanya'da son dönemde en çok dikkat çeken uygulamalardan biri "Her Yaş Önemlidir (*Jedes Alter zählt*)" adı verilen hareket stratejisidir. 25 Nisan 2012 tarihinde Alman İçişleri Bakanlığınca duyurulan bu strateji için yayımlanan raporda demografik sıkıntıların altı çizilmiş ve artık daha uzun sürelerle yaşama şansı bulan insanların varlığının avantaja çevrilmesi gerekliliğinden söz edilmiştir. Rapor, 6 temel konu üzerine inşa edilmiştir. Bunlar; ailelerin güçlendirilmesi, çalışanların sağlıklarının, motivasyonlarının ve yeteneklerinin korunması, yaşlılık döneminde bağımsız yaşam, kırsal alanlardaki imkânların geliştirilmesi ve kent ile uyumunun sağlanması, sürdürülebilir bir refah ve büyüme yaratılması ve son olarak devletin etkinliğinin korunması olarak sıralanabilmektedir (Federal Ministry of the Interior, 2012:6).

---

*DSÖ, aktif yaşlanma kavramının belirleyicilerini 6 başlıkta toplamıştır. Bunlar: Sağlık ve Sosyal Hizmetler Sistemi, Davranışsal, Bireysel Faktörler, Fiziksel Çevre, Sosyal Çevre ve Ekonomik olarak sıralanabilmektedir. (Bk. WHO, *Health and Ageing: A Discussion Paper*, 2001, Cenevre.)

*Çalışma içerisinde bahsedilen politika, uygulama ve projeler, çalışmanın sonunda yer alan Ek.1 içerisindeki tabloda özet şeklinde sunulmuştur.

Almanya’da yaş farkındalığının artırılması amacıyla uygulanan diğer bir yöntem de medyanın kullanılmasıdır. Alman Aile Bakanlığı tarafından kurulan BAGSO derneği, bu konuda ön plana çıkmaktadır. 1987 yılından itibaren her üç yılda bir farklı bir federal bölgede Alman Yaşlılar Günü adlı etkinliği (AGE Platform Europe, 2018) düzenleyen dernek, politika alanındaki güçlü isimleri katılımcı olarak çağırarak ve binlerce kişinin katılımıyla da yaşlanma olgusunu medyaya taşımaktadır.

Türkiye’de yaşlı bireylerin sorunlarını gündeme getirme konusunda düzenlenen kongrelerin ve sempozyumların genellikle dernek temelli oldukları görülmektedir. Yaşlı Sorunları Araştırma Derneği’nin, Pamukkale Üniversitesi iş birliği ile 10 yıldır düzenlemekte olduğu Ulusal Yaşlılık Kongresi bu duruma örnek verilebilir. Yine Alzheimer Derneği’nin düzenlemekte olduğu Ulusal Alzheimer Kongresi, bir başka örnek olarak verilebilir.

Türkiye’de yaşlı farkındalığının artırılması yolunda önemli uygulamalardan biri de her yıl 18-24 Mart tarihleri arasında kutlanan Yaşlılara Saygı Haftası’dır. Yaşlılara Saygı Haftası çerçevesinde birçok yerel belediyede, yaşlı bireylere yönelik etkinlikler düzenlendiği görülmektedir. Örneğin İstanbul’da son 5 yıldır İstanbul Darülaceze Müdürlüğünde kalan bireylerle birlikte yemek organizasyonları düzenlenmektedir (İBB Kurumsal, 2017).

Yaş farkındalığının artırılması yolunda son dönemde gerçekleştirilen en önemli adımlardan biri de 20-22 Şubat 2019 tarihlerinde gerçekleştirilen I. Yaşlılık Şurası’dır. Bu şurayla beraber bizzat Cumhurbaşkanlığı tarafından 2019 yılının Yaşlılar Yılı ilan edilmesi, ulusal ve uluslararası alanda yaş farkındalığının oluşturulması, yaşlı refahı ve yaşlı hakları konusunda bütünlük bir yaklaşımın ele alınması, kuşaklararası dayanışma, aktif yaşlanma, hayat boyu öğrenme gibi kavramların daha çok gündem içerisine dahil edilmesi gibi amaçlar belirlenmiştir (AÇSHB, 2019a).

4.2. Hayatboyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi

Yaşlı bireylerin toplum içerisinde bağımsız bir yaşam sürmesi adına sahip oldukları yetenekleri ve bilgileri korumaları önemlidir. Ancak bu yeteneklerin ve bilgilerin, yaşanan teknolojik değişimler karşısında güncellenmesi gerekmektedir.

16 eyaletten oluşan Almanya’da, eğitim açısından her eyaletin farklı öncelikleri ve farklı amaçları bulunmaktadır. Merkezilikten uzak bir yapının var olması, eğitimle alakalı kanunlar ile yönetmeliklerin farklılaşmasına ve çeşitlenmesine neden olmaktadır. Bu farklılıkların giderilmesi, işbirliğinin ve koordinasyonun sağlanabilmesi için Almanya Federal Cumhuriyeti Eyalet Eğitim Bakanları Daimi Konferansı (Kultusministerkonferenz - KMK) önemli bir işleve

sahiptir (European Association for the Education of Adults, 2011:5). Nitekim mevcut işbirliği ve Alman eyaletleri içerisinde ortak husus olarak bahsedilebilecek en önemli konulardan biri ise hayat boyu öğrenim felsefesini ele alan yetişkin eğitimi konusudur.

Almanya, yetişkin eğitimi konusunda geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu amaçla çıkarılmış pek çok yasa bulunmaktadır. Bu yasaların genel hükümleri incelendiğinde yetişkin eğitime yönelik ilkeler ortaya çıkmaktadır. Bu ilkeler; (i) kaliteli ve güvenli bir yapı oluşturarak hizmet sunma ve enstitüleri destekleme, (ii) eğitimlerin tarafsız bir şekilde olmasını sağlama, (iii) kaliteli öğretmenlerden yararlanma, (iv) topluluklarla ve eyaletlerle işbirliği içerisinde bulunma ve (v) bu hizmetlerin tüm nüfusa sağlanabilmesidir (DIE, 2004:21).

Almanya'da bunların dışında sendikalar, şirket tabanlı ticari sağlayıcılar, uzaktan eğitim birimleri, ticaret-tarım-endüstri odaları, yükseköğrenim kuruluşları, devlet destekli organizasyonlar, dini temelli kuruluşlar, dernekler ve gönüllü hizmetler vb. pek çok farklı yetişkin eğitimi sunan birimler de bulunmaktadır (European Association for the Education of Adults, 2011:8). Bunlara bazı örnekler olarak; Yetişkin Öğrenim Merkezleri (VHS, 2015), 200'den fazla sivil ortak ile hareket eden DVV International (DVV International, 2017:3), Katolik mezhebi tabanlı Katolik Federal Yetişkin Eğitimi Derneği (KBE, 2018), birçok farklı sendika ve kuruluşla ortak hareket eden Alman Meslek Eğitim Endüstri Yönetimi (European Association for the Education of Adults, 2011:9) vb. dernek ve kurumlardan bahsedilebilir. Bu enformel yetişkin eğitimlerine 55-64 yaş arası bireylerin katılım oranları, 2007'de yılında %28 iken; bu oran 2011'de %38'e ve 2016'da ise %43'e yükselmiştir (Eurostat, 2016). Bu durum Almanya'da yaşlanmaya başlayan nüfusun yetişkin eğitimlerine yöneldiğinin bir göstergesidir.

Türkiye'ye bakıldığında hayat boyu öğrenim felsefesi kapsamında yetişkin eğitimi faaliyetlerini düzenlemekle görevli olan temel kurum, Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) bünyesinde çalışan Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'dür. Genel Müdürlüğe bağlı olarak Halk Eğitim Merkezleri, Olgunlaşma Enstitüleri ve Açık Öğretim Okulları gibi kurumlar yetişkin bireylere hizmet vermektedirler.

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (AÇSHB) kapsamında sunulan Aile Eğitim Programları (Aile Eğitim Programı, 2018) ve üniversitelerin sürekli eğitim merkezleri de hayat boyu öğrenme konusunda etkin olan kurumlardır. En dikkat çekici olanı ise doğrudan yaşlı bireylere yönelik olan 60+ Tazelenme Üniversitesidir. Türkiye Gerontoloji Atlası (GeroAtlas) araştırmasının bir ürünü olarak Antalya Akdeniz Üniversitesi bünyesinde 2016 yılında eğitime başlayan Tazelenme Üniversitesi, ilk senesinde 350 öğrenciye ulaşmış ve kısa bir süre içerisinde Türkiye'nin bazı bölgelerinde çeşitli üniversite işbirlikleri ile kampüsler açmıştır (Tazelenme Üniversitesi, 2016). Mevcut proje misyon olarak yaşlı bireylerin bilgi, beceri ve yeteneklerinin korunmasını benimsemiştir. Bu kapsamda proje içerisinde toplam eğitim süresi dört yıl olarak belirlenmiş ve herhangi bir ücret talep

edilmemiştir. Son olarak her yaş grubundan bireye 200'den fazla eğitim merkeziyle hizmet veren İSMEK (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sanat ve Meslek Eğitimi Kursları) yerel yönetimler kapsamında hayat boyu eğitim olanağı sunan en önemli kurumdan biridir (İSMEK, 2020).

Türkiye'de yaşlı bireylerin hayat boyu öğrenime katılım oranı 2007'de %4,4 ve 2011'de %5,5 ve 2016'da ise %6,5 olarak açıklanmıştır (Eurostat, 2016). Son dönemlerde katılım oranlarında bir artış görünse de bu artış oranının oldukça az kaldığı söylenebilir. 2016'da AB ortalamasının %32,9 olduğu düşünüldüğünde katılım oranının düşüklüğü net bir şekilde belli olmaktadır.

4.3. Yaş Ayrımcılığıyla Mücadele

Almanya'da maruz kalınan en çok ayrımcılık türü %14,8 ile yaş ayrımcılığı olurken yaşlı bireylere yönelik yaş ayrımcılığının oranı ise %9,9'dur (Federal Anti-Discrimination Agency, 2017:2). Bu açıdan bakıldığında Almanya'da uygulanan yaş ayrımcılığı politikalarının önemli bir yere sahip olduğu ifade edilmektedir. Yaş ayrımcılığını ve genel ayrımcılıkları reddeden başlıca kanuni düzenleme Alman Anayasası'dır. 1948 yılında BM tarafından yayımlanan "İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi", 1949 yılında Alman Anayasasına da uyarlanmıştır (Federal Anti-Discrimination Agency, 2010:7).

1999 yılında AB'de yürürlüğe giren Amsterdam Anlaşması; cinsiyet, etnik köken, dil, din, ırk, inanç, cinsel yönelim ve yaşa dair ayrımcılıklarla mücadeleye yönelik araçları belirlemiştir. AB direktifleri içerisinde yer alan ve "İstihdam Üzerinde Çerçeve Direktifi (2000/78/EC)" olarak bilinen direktifle, işgücü piyasasındaki dini ya da inanışsal, engellilik halleri, cinsel eğilimler ve yaş ayrımcılığına karşı düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

2006 yılında yürürlüğe giren Genel Eşit Muamele Kanunu'yla (*Allgemeines Gleichbehandlungsgesetz*) birlikte her türlü ayrımcılığa yönelik var olan AB direktifleri, Alman hukukunda daha yoğun bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Genel Eşit Muamele Kanunu kapsamında, genel ayrımcılıklarla ilgili var olan AB direktifleri Alman hukukuna uyarlanmaya çalışılmış ve daha ileriye gidilerek direktif içerisinde olmayan çeşitli caydırıcı hükümler de eklenmiştir. Yaş ve diğer ayrımcılıklara karşın kanun, işverenlere şikayete dayalı bir sistem zorunluluğu getirmiş ve ayrımcılığa uğrayan çalışan mevcut durum ispatlandığı takdirde iki ay içerisinde tazminat talebinde bulunmaya hak kazanmıştır (Federal Anti-Discrimination Agency, 2010:32-33). Ayrıca 2006'da ayrımcılıkla mücadeleyi sıklaştırmak ve geliştirmek adına "Federal Ayrımcılıkla Mücadele Ajansı (*Antidiskriminierungsstelle Des Bundes*)" kurulmuştur (Federal Anti-Discrimination Agency, t.y.)

Türkiye'ye bakıldığında, aktif yaşlanma kavramı kapsamında uygulanan politikalarla birlikte çeşitli kanunlar ve uygulamalar vasıtasıyla yaş ayrımcılığı ile

mücadele edildiği görülmektedir. Ayrıca Türkiye, AB ile iş birliği içerisinde de 2000/750/EC sayılı Konsey Kararı kapsamında Ayrımcılıkla Mücadele Alanındaki Topluluk Programına Dair Mutabakat Zaptını 25 Kasım 2002 tarihinde imzalamıştır.

Anayasada da ayrımcılıkların her türüyle alakalı olarak kesin yargılarla bir yasal düzenleme getirilmiştir. Anayasa'nın 10.maddesindeki "*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir*" ifadesiyle genel olarak tüm ayrımcılık çeşitleri kesin çizgilerle reddedilmiştir. Türk Ceza Kanunu'nun 122. maddesinde ayrımcılığın cezai yükümlülüğü olduğu belirtilmektedir. Benzer şekilde 4857 sayılı İş Kanunu'nun 5.maddesinde dil, ırk, renk, cinsiyet, engellilik, siyasal düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ve benzeri sebeplerle herhangi bir ayrımcılık yapılamayacağından söz edilmiştir. Yaş ayrımcılığı sıralanan maddeler arasında yer almasa da "benzeri sebepler" ifadesiyle yaş ayrımcılığının da bu kapsamda değerlendirildiği söylenebilir.

Türkiye'de 2019 yılında gerçekleştirilen kesitsel bir araştırmaya göre Türkiye'de yaşlılara yönelik yaş ayrımcılığı %6,5 olarak saptanmıştır (YADA Vakfı, 2019:154). Antalya'da gerçekleştirilen başka bir çalışmaya göreyse yaşlılara yönelik yaş ayrımcılığı, 2013'te %4,5, 2016'da %7 ve son olarak 2019 yılında %10,3 olarak ölçülmüştür (Arun, 2020).

4.4. Ev Ortamında Bağımsız Yaşamın Desteklenmesi ve Teknolojinin Kullanımı

Yaşlı bireylerin hareketliliğini kısıtlayan en önemli etkenlerden bir tanesi, yaşadıkları evlerin ve çevrelerinin kendilerine uygun bir şekilde olmamasıdır. Bu nedenle bireylerin yaşlılık dönemlerinde aktif, sağlıklı, güvenli ve bağımsız bir yaşam sürmeleri adına ev politikaları önemli bir yer tutmaktadır.

2017 yılı istatistiklerine göre Almanya'da 65 yaş ve üzerindeki bireylerin %36'sı evlerinde yalnız başına yaşamaktadırlar (Eurostat, 2017). Yalnızlaşma ve bireyselleşmenin bu derece hissedildiği Almanya'da, evlerin ve evlerin şartlarının yaşlı bireyler açısından yetersiz ve eksik kaldığı ve 65 yaş ve üstü bireylerin sadece %5'inin engellilere uygun apartmanlarda yaşadığı görülmektedir (AARP, 2017). Alman hükümeti, bakıma muhtaç bireylere hibe yapmanın yanı sıra devlet bankaları aracılığıyla ev düzenlemelerinde kullanılmak üzere uygun koşullarda kredi kullanma imkânı da tanımaktadır.

Yine 2004 yılında başlatılan ve üç yıl süre ile Avrupa Komisyonu tarafından fonlanan Enable-Age projesi de bu kapsamda değerlendirilmelidir. Bu proje beş AB ülkesini (Almanya, İsveç, Birleşik Krallık, Macaristan ve Letonya) kapsamış ve temel hedef olarak kendi evinde yalnız yaşayan bireylerin ev şartlarını düzenlemeyi ele almıştır (Harschel, A.Schaap, Iwarsson, S.Horstmann, Tomsone 2015:2).

Teknolojiden faydalanan bakım sigortası; bireye kendi evine konumlandırılmış ve 24 saat hizmet sunabilecek çağrı merkezi sisteminin kurulmasında yardımcı olmaktadır. Buna göre bakım sigortası, uygunluğu kabul edilen ev için mekanizmaya dair kurulum bedelini öderken, sistemin aylık ödemesinin ise yarısını karşılamaktadır (Çağlar, 2017:127).

Almanya’da akıllı ev projeleri ön plana çıkmaya başlamıştır. Bu anlamda özellikle son dönemlerde Avrupa Komisyonu’nun finansal desteğiyle uygulanan “Smart Service Power” projesi bu anlamda dikkat çeken bir uygulama haline gelmektedir. Proje doğrultusunda akıllı ev teknolojileri Avrupa bünyesinde yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Nitekim proje kapsamındaki evlerin yaşlı bireylerin sağlıkları, otonomileri, güvenlikleri ve bağımsızlıkları açısından önemli teknolojik gelişmeleri içerdiği ifade edilmektedir. Sistemin var olan avantajları arasında; herhangi bir yere düşme anında devreye giren ve anında ilgili birimlere haber verilmesini sağlayan bir sensör, bireyin durumunu kontrol eden ve ilaç hatırlatıcısı görevini üstlenen teknolojik iletişim asistanı, bireylerin sağlıkları ile ilgili her şeyi içeren datalara sahip bir e-sağlık uygulaması ve bireylerin su, kilo, tansiyon vb. ölçümünü sağlayan cihazlar yer almaktadır (EFRE, 2019:7). Mevcut proje henüz Almanya’nın geneline yayılmasa da Kuzey Ren-Vestfalya eyaleti içerisinde uygulanmaktadır.

Avrupa Komisyonu tarafından finanse edilen önemli programlardan bir diğeri de “Ambient Assisted Living” projesidir. Teknoloji ile bütünleşmiş olarak birçok farklı projeyi içeren bu çalışmalar bütünleşik bir anlayış gütmekte olup ev düzenlemeleri, yaşlı bireylere yönelik teknolojik çözümler, bir araya gelme imkânları, dijital fırsat ve yetenek geliştirme gibi araçlara yer vermektedir (AAL Programme, 2017). Almanya’nın, ev ortamında bağımsız yaşamı destekleme konusunda uyguladığı projelerin pek çoğunda teknolojik gelişmelerden faydalandığı görülmektedir.

Türkiye’de yaşlı bireylerin genellikle geniş bir aile içerisinde yer aldıkları düşünülmese de rağmen veriler bu görüşü tam anlamıyla doğrulamamaktadır. Çok yakın bir tarih olan 2009’da 65 yaş üstü bireylerin yalnız yaşama oranının %14 olduğu görülürken, bu oran 2017’de %22’ye çıkmıştır (Eurostat, 2017). Yalnız yaşama oranlarındaki bu artış, ev ortamı düzenlemelerini ve bu bağlamdaki teknoloji kullanımlarını Türkiye için de önemli kılmaktadır.

Türkiye’de ev içerisinde denge ve mobilite sorunlarının çözümünde yeterince bir gelişme sağlanamamıştır. Son dönemdeki nadir uygulamalardan biri, Ankara’da faaliyet gösteren “Yaşam Destek Hizmeti” adı verilen uygulamadır. Ankara Valiliği desteğiyle SABEV tarafından yürütülen bu uygulamayla evinde yalnız yaşayan veya gün içerisinde uzun bir süre yalnız duran, yatağa bağımlı bir şekilde hayatını sürdüren, şiddet riski altında olan, evinde yalnız yaşayıp güvende olmak isteyen ya da engelli olan bireylere teknolojik hizmet sunulmuştur. Sağlanan bu sosyal destekle birlikte

sistemin kurulumu esnasında yaşlı bireylerin evlerine bir ev aksesuarı olarak “Sesver aygıtı” yerleştirilmektedir. Bireylerin saatlerine veya kolyelerine takılan “Sesver düğmesi” sayesinde bireyler istedikleri zaman kurulan bu düzenekle Yaşamdestek Çağrı Merkezi’ne ulaşabilmektedirler. Gelen çağrının çeşidine göre karşındaki görevli yaşlı bireylerin sorunlarını dinleyebilmekte, dertleşme isteklerine karşılık vermekte veya bu bireylerin evde başlarına gelebilecek herhangi bir kaza, hastalık veya ani duruma karşılık acil müdahale isteklerine cevap verebilmektedirler. (Tomanbay, 2015:150-155).

4.5. Kent Ortamlarının Yaşlılar İçin Uygunluğu

Yaşlı nüfusun en büyük sorunlarından birisi de kent içerisinde aktif yaşama katılım güçlüğüdür. Yaşlılığın engelliliği beraberinde getirmesi, sağlıklı bireylerin önceliklerine göre düzenlenmiş kent şartlarında yaşlı bireyleri evden dışarı çıkmamaya yönlendirmektedir. Almanya’da yaşlı nüfusunun yoğun olduğu düşünüldüğünde bu sorun daha dikkat çekici olmaktadır.

Kuzey Ren-Vestfalya eyaletinde yer alan ve yaşlı nüfusun yoğun olduğu Ruhr bölgesi, DSÖ’nün “yaşlı dostu” şehir ortaklarından birisidir. Bu doğrultuda DSÖ ile Ruhr bölgesi, işbirliği içerisinde hareket etmektedirler. Bölge açısından yapılan değerlendirmelerde en önemli sorunlardan birinin; arabaların kaldırımlara park edilmesi ve bundan dolayı yaşlı bireylerin ana yollardan yürümek zorunda kalmaları olduğu görülmüştür (WHO, 2007:14). Ruhr örneğinde olduğu gibi kaldırımlar ile diğer hareket imkânları sunan hizmetler, yeşil alana ve parklara ulaşım, yaşlı hizmet merkezlerine uzaklıklar, şehir içi güvenlik vb. unsurlar yaşlı bireyler için önemli olarak nitelendirilmektedir. Dolayısıyla DSÖ kapsamında şehirlerdeki eksiklikler tespit edilip, düzenlemeler yapılmaktadır. Bu anlamda çevreyi temiz ve güvenilir hale getirme, dış çevrede oturma yerleri yapma, kaldırımları düz, geniş ve kaymayan bir yapıya dönüştürme, yaya geçitlerini yaşlı bireylerin karşıdan karşıya geçmesini kolaylaştıracak bir biçimde düzenleme, binalara asansörler inşa edip engellilere uygun hale getirme, yaşlı bireyler için toplanma alanları yaratma vb. politikalar uygulanmaktadır.

Yaşlı bireylerin kentlerde fiziksel güç ve hareket kayıplarına bağlı olarak suçla karşılaşma olasılıkları da yüksektir. Bu sebeple Alman Aile Bakanlığı, Polis Akademisi ile ortak geliştirilen Yaşlılıkta Güvenli Yaşam (*Sicher leben im Alter*) programı, 2008-2012 yılları arasında tüm ülke çapında uygulanmıştır. Bu program; özel mülke saldırıyı ve dolandırıcılığı önlemek için bilgilendirme yapan ulusal çalışma grupları, cinayet ve fiziksel saldırıları önleme adına oluşturulan ulusal çalışma grupları, herhangi bir suçun kurbanı olan yaşlı bireylere danışma ve destek hizmetleri ve ev bazlı bakım içerisinde kötü muameleyi veya ihmali önlemeye yönelik olarak iyileştirilmiş ev bakım hizmetleri olarak dört farklı temele dayanmaktadır (BM Avrupa Ekonomik Komisyonu, 2013:16).

Almanya’da bu proje ve programların dışında dolaylı olarak yaşlı bireylerin, kent düzleminde hayatlarını iyileştiren çeşitli başka projeler de yer almaktadır. Bunlar; (i) Berlin’in “Smart City Berlin” konsepti içerisinde gelişen ve küreselleşen dünyaya ayak uydurma çabası (Senate Department for Urban Development and the Environment, 2015:3), (ii) dezavantajlı grupların yaşam koşullarını iyileştirmeye odaklanan mahalli temelli “Sosyal Şehir (*Soziale Stadt*)” programı (Başaran Uysal, 2016:28) ve (iii) AB’nin çoklu ortaklarla hareket ederek “City4Age” projesini uygulayarak yaşlı dostu şehir konseptini hayata geçirmeyi hedeflemesi olarak sırlanabilir (European Commission, 2018).

Türkiye’de “Sağlıklı Kentler Birliği” ve “Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu” gibi ulusal hareketlerle gündem oluşturulduğu görülmektedir. Sağlıklı Kentler Birliği, DSÖ tarafından başlatılan “sağlıklı kentler” hareketinin Türkiye’ye yansımaları sonucu birkaç kentin bir araya gelmesiyle oluşturulmuştur (Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği, t.y.). Öte yandan Yaşlı Dostu Kentler Sempozyumu ise, 2015 yılında AÇSHB’nin Engelli ve Yaşlı Hizmetleri bünyesinde gerçekleştirilmiştir.

Sağlıklı kentler hareketinin yanında yaşlı dostu kavramını da ortaya atan DSÖ’nün çizmiş olduğu sınırlar ve normlar kapsamında, Türkiye’nin bazı şehirlerinde “yaşlı dostu” kavramının karşılanmakta olduğu ve bu konuda önemli örneklerin sunulduğu görülmektedir. 2014’de Muratpaşa, 2016’da Kadıköy ve 2018’de ise Mersin’in katılımları ile toplamda üç tane belediyenin DSÖ’nün yaşlı dostu kentler ağında yer aldığı görülmektedir. (WHO, t.y.). Kent ortamlarının yaşlı bireylere uygunluğu konusunda bu başarılı örnekler umut verici olmakla birlikte bütünsel ulusal bir stratejiye ihtiyaç duyulmaktadır. Bu kapsamda yaşlı bireylerin trafik içerisinde ve kaldırımlarda yaya güvenliklerinin sağlanması adına toplumsal bir bilinç yaratılması da zaruridir. Nitekim şehirlerdeki yaşlı ve engelli bireylere yönelik olan bu hareket bariyerlerinin kaldırılması, birçok sosyal sorunun da çözümünü beraberinde getirecektir.

4.6. Yaşlı Bireylerin Ulaşım İmkanları

Ulaşım imkânları kent içerisinde olduğu kadar ülke içerisinde ya da uluslararası düzeyde de önemli bir sorun teşkil etmektedir. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak hareket ve reflekslerdeki yavaşlama araç kullanımını kısıtlamakta ve ayrıca toplu taşımaya ulaşımında da çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır.

Almanya’da uygulanan politika araçları ulusal nitelikten ziyade AB kapsamı içerisinde gerçekleştirilmektedir. Örneğin “Road Safety” programı, doğrudan yaşlı bireyleri konu edinmeyen ancak dolaylı olarak onların da hareketliliğini ve yol güvenliğini sağlayan önemli bir programdır (European Commission, t.y.). Bu program, Alman Ulaştırma Bakanlığı aracılığı ile Almanya’ya uyarlanmaya çalışılmaktadır. 2011 yılında Bakanlık tarafından yayımlanan rapor içerisinde bu

programın yaşlı bireyler açısından oldukça önemli olduğuna değinilmiştir (Federal Minister of Transport, 2011:16).

AB’nde dönemsel olarak gündeme gelen ve yaşlı bireylerin ulaşım imkânlarını iyileştirmek adına geliştirilen çeşitli programlar da yer almaktadır. 2012-2015 yılları arasında uygulanan “TIDE (Transport Innovation Deployment in Europe)” ve 2011-2013 yılları arasında uygulanan “GOAL (Growing Older and stAying mobiLe)” programları, ulaşım açısından önemli projeler olarak ön plana çıkmaktadırlar. Her iki proje de bireylerin ulaşım ile ilgili tutumlarını inceleyerek, şehirlerle koordine bir şekilde teknolojik imkânlarla sahip sürdürülebilir bir ulaşım sistemine yardımcı olmayı amaçlamıştır. Bu doğrultuda GOAL programı temel olarak yaşlı bireyleri ele almıştır. Dolayısıyla bu program içerisinde; toplu taşıma araçlarında engelli bölümlerinin yer alması, öncelikli oturma imkânları, görme engelli bireyler için duyurular yapılması, bakım hizmetlerine yakın durakların olması, araçlara binmenin kolaylaştırılması, yaşlı bireyler için yürüme ve bisiklet sürme imkânlarının yaratılması ve iyileştirilmesi gibi önemli politika araçları benimsenmiştir (European Commission, 2011:7). SENIOR (Safety-ENhancing Innovations for Older Road userS) projesi ise, 2015-2018 yılları arasında AB ile Alman Otayol Araştırma Enstitüsü (*Bundesanstalt für Strassenwesen*) işbirliği çerçevesinde gerçekleştirilen bir proje olması nedeniyle önemlidir. Bu proje yaşlı bireylerin trafik kazalarının azaltılmasına ve hareketlilik imkânlarının iyileştirilmesine odaklanmıştır (European Commission, 2015). Avrupa Komisyonu tarafından gerçekleştirilen ve Intelligent Energy Europe tarafından finansa edilen “AENEAS” projesi de, ulaşım alanındaki önemli projelerden bir diğeridir. 2008-2011 yılları arasında Almanya’nın Münih kentinde uygulama imkânı bulan proje, yaşlı bireylerin mobilitelerini artıracak önemli adımların atılmasını sağlamıştır (Raby ve Fiedler, 2011:6).

Türkiye’de de yaşlı bireyler ulaşım konusunda çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. 2012’de yapılan bir çalışmanın sonuçlarına göre, Türkiye’de yaşlı bireylerin %85,1’i otomobil sahibi değildir (YAŞAM, 2012:8). Bu durum yaşlı bireylerin büyük bir çoğunluğunun şehir içi veya şehir dışı ulaşımında toplu taşıma kullanma zorunluluklarına işaret etmektedir.

Bireysel araç kullanım imkânları kısıtlı olan yaşlı bireylerin çoğunluğunun toplu taşıma ile ulaşım sağladıkları bilinmektedir. Bu durumu kolaylaştırmak adına 4 Mart 2014 tarihli ve 28931 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan Ücretsiz veya İndirimli Seyahat Kartları Yönetmeliği içerisinde çeşitli düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Yönetmeliğin 5. maddesi içerisinde 65 yaş ve üzerinde olan Türk vatandaşlarının demiryollarının ve denizyollarının şehir içi hatları ve belediyeler tarafından kurulan şirketler veya belediyenin yetki verdiği özel şirketler tarafından sunulan topluma taşıma hizmetlerinden ücretsiz yararlanabileceklerinden söz edilmiştir. Benzer bir düzenleme şehirlerarası ulaşım için de gerçekleştirilmiş, 65 yaş ve üzerindeki Türk vatandaşların demiryolları ve denizyolları ile ulaşımının %50 indirimli olacağına hükmedilmiştir. 60 ve 65 yaş arasındaki bireyler içinse, belediyeler tarafından sunulan toplu taşıma imkânlarında %50’lik bir indirim sağlanabileceği ifade edilmiştir. Tüm

bu imkânlardan faydalanmak isteyen yaşlı bireylerin kendilerine uygun bir seyahat kartı çıkarmaları gerekmektedir. Ayrıca yaşlı bireylerin toplu taşıma kullanımını kolaylaştırma bağlamında gerek yazılı gerekse de yazılı olmayan toplu taşıma kuralları içerisinde engelli, gebe, yaşlı ve çocuklu ailelere oturma konusunda öncelik verilmektedir.

Yaşlı bireylerin toplu taşıma kullanımları konusunda gerçekleştirilen kolaylaştırıcı düzenlemelerle birlikte toplumsal bilinç noksanlığından da söz etmek gerekmektedir. Toplu taşıma araçları içerisinde veya istasyonlarda genellikle engelli ve yaşlı bireylerin kullanımına sunulan alanların amaçları dışında kullandıkları görülmektedir. Örneğin toplu taşıma istasyonlardaki asansörlerin, yaşlı veya engelli bireylerden çok yetişkin ve sağlıklı bireyler tarafından kullanıldığı bilinmektedir. Dolayısıyla hukuksal zeminle birlikte toplumsal bilincin oluşturulmasına yönelik de çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

4.7. Yaşlı Bireylere Yönelik Sağlıklı Yaşama ve Fiziksel Aktivitelere Teşvikler

Son olarak sağlıklı yaşama ve fiziksel aktivitelere teşviklerden bahsetmek gerekmektedir. Bütünleştirici politika anlayışına sahip Almanya’da sağlıklı yaşam her yaş grubunda önemslenmektedir. GSYİH’nin yaklaşık %11’i kadar sağlık alanına harcama yapan Almanya’da yapılan bir araştırmaya göre, bireylerin ileri yaşlarda gerçekleştirdikleri fiziksel aktivitelerle; sağlıklarını ve toplumsal yaşama katılımlarını artırdıkları tespit edilmiştir (Tesch-Roemer, 2011:9; World Bank, 2020).

Almanya’da sağlıklı yaşamı benimsetmek, önleyici önlemler almak, kötü beslenme alışkanlıklarını sonlandırmak, fiziksel aktivite eksikliğini gidermek ve obeziteyi azaltmak adına 2010 yılında Sağlık Bakanlığınca bir ulusal eylem planı belirlenmiştir. 2013 yılında eylem planının ilerleyişini anlatan bir rapor yayımlanmıştır. Bu raporda bireylerin beslenme alışkanlıklarının değiştirilmesi, fiziksel aktivite ve sağlıklı yaşam gibi konulara dair eğitimler, günlük hayatta fiziksel aktivitelere yer vermeye yönelik teşvikler ve ev dışında yenen yemeklerin kalitelerinin artırılması gibi araçlar belirlenmiştir (Federal Ministry of Food, 2013:16).

Alman Olimpiyat Sporları Konfederasyonu (*Deutsche Olympische Sportbund*) ve Alman Tıp Birliği (*Bundesärztekammer*) tarafından uygulanan “Sağlık İçin Spor” yaklaşımı benimsenmiştir. Toplum sağlığının spor yoluyla korunmasını amaçlayan bu yaklaşım yaşlı bireyleri de içermektedir (WHO - Regional Office for Europe, 2012: 4-5). Doğrudan yaşlı bireylerin hareket imkânlarını artırmayı ve teşvik etmeyi amaçlayan “Dengeli Yaşlanma”, Sağlık Bakanlığına bağlı Federal Sağlık Eğitimi kurumunca uygulanmaktadır. Buna göre çeşitli programlar uygulanarak yaşlı bireylerin egzersiz ya da fiziksel aktivite alışkanlıkları kazanmalarına yardımcı olmaktadır. Örneğin bu kapsamda uygulanan “Her Gün Eğitim Programı”yla

birlikte 60 yaş üzerindeki bireylere on iki haftalık bir kurs süresince kendi kapasiteleri dahilinde yapabilecekleri egzersiz eğitimleri verilmektedir (Alter Werden in Balance, 2020). Yine aynı kapsam içerisinde, Lübeck Hareket Dünyaları Modeli programında ise yaşlı bireyleri (genellikle 80 yaş ve üstü katılımcılarla) hedef alan ve bir uzman eşliğinde, gruplar halinde birçok farklı aktiviteyi (ev işi yapma, ormanda yürüme, hasat toplama vb.) kapsayan bir fiziksel teşvik modeli uygulanmaktadır (WHO, 2018:75).

Türkiye son yıllarda bu konudaki çalışmalara hız vermiştir. 2014 yılında Sağlık Bakanlığınca gerçekleştirilen Kronik Hastalıklar Risk Faktörleri Araştırması'na göre; 65 yaş ve üzeri erkeklerin %81'i, kadınların ise %88'i herhangi bir fiziksel aktivite içerisinde yer almamaktadırlar (Sağlık Bakanlığı, 2013:172). 2015 yılında Ankara-Yenimahalle'de gerçekleştirilen bir araştırmaya göre 65 yaş ve üzeri bireylerin sadece %22,3'ünün düzenli egzersiz yaptığı ortaya çıkmıştır (Yılmaz ve Çağlayan, 2016:136). 2011 yılında yine Ankara'da gerçekleştirilen başka bir araştırmada, yaşlı bireylerin egzersiz yapma puanlarının oldukça düşük olduğu belirtilmiştir (Polat ve Kahraman, 2013:217). Tüm bu araştırmaların ışığında özellikle fiziksel aktivite konusunda çeşitli programların, teşviklerin, stratejilerin ve planların gündeme alınması bir zorunluluk haline gelmiştir.

Bu konuda son dönemde atılmış en önemli adım, Sağlık Bakanlığınca uygulanan "Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020"dir. Bu program çerçevesinde, yaşlanma sürecinin kalitesinin artırılması açısından çeşitli yol ve planlar belirlenmiştir. Bu eylem planı içerisinde sağlıklı yaşlanmaya dair çeşitli stratejiler ön plana çıkmıştır. Bu doğrultuda öncelikli müdahale yaklaşımının üzerinde durulmuştur. Öncelikli müdahale yaklaşımının ilk adımı bütün yaşlı bireyler için egzersiz, fiziksel aktivite ve rehabilitasyon hizmetlerinin geliştirilmesidir (Sağlık Bakanlığı, 2015:8). Bu sayede fiziksel aktivitelerin ve egzersizlerin hastalıkları önleyici niteliklerinin üzerinde durulmuştur. Aynı şekilde yeterli ve sağlıklı beslenme de birincil destek müdahale şeklinde değerlendirilmiş ve tüm bunlara yönelik olarak çeşitli etkinlik ve hedefler belirlenmiştir.

Türkiye'de yaşlı bireylerin sağlıklı yaşamı benimsemelerini sağlamayı ve gündeme getirmeyi amaçlayan etkinliklerden birisi de yine Sağlık Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen Türkiye Aktif ve Sağlıklı Yaşlanma Zirvesi'dir. 2017 yılında gerçekleştirilen mevcut zirvede konuşma yapan akademik ve siyasi düzlemdeki isimler, Türkiye'nin yaşlanma sürecine dikkat çekerek sağlıklı ve kaliteli yaşlanma konusunu gündeme almışlardır. 2010-2014 yıllarını kapsayan Türkiye Obezite ile Mücadele ve Kontrol Programı da dezavantajlı olarak adlandırılan kadınlar, çocuklar, engelliler, gebeler, yaşlılar vb. grupları da içerecek şekilde tüm nüfusu hedef almıştır (Yerlikaya ve Öcal, 2015:48). Mevcut program kapsamında; bahsedilen özel gruplara yönelik beslenme araştırmalarının yapılmasına ve koruyucu sağlık ve aile hekimliği hizmetleri kapsamında öncelikli olarak bu gruplara yönelik

obezite ile mücadele stratejilerine yer verilmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2010:30). Sonrasında bu programın stratejilerini de içerecek şekilde daha kapsamlı olan Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı da, yaşlı nüfusla birlikte tüm nüfusu hedef alan önemli bir çalışma olarak devam etmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2017).

Ayrıca yaşlı bireylerin sağlıklı bir şekilde yaşlanmasını sağlamayı hedef alan Sağlıklı Yaşlanma Projesi bulunmaktadır. Avrupa Komisyonu, Ankara Sosyal Güvenlik İl Müdürlüğü, çeşitli yurtiçi ve yurtdışı üniversiteler ve dernekler tarafından desteklenen bu proje kapsamında, yaşlı bireylerin sağlıklı yaşama imkânlarının artırılması ve hastalık yüklerinin azaltılması amaçlanmaktadır (Sağlıklı Yaşlanma Projesi, 2017). Bu amaçlar kapsamında çeşitli toplantılar, buluşmalar ve etkinlikler düzenlenmektedir.

Yine Türkiye 60 Yaş ve Üstü Yetişkin Gençler Bocce Ligi, 53 ilden 109 takımın mücadelesini içeren ve pratikte yaşlı bireylerin doğrudan fiziksel aktivite gerçekleştirmesini ve spor yapmasını sağlayan önemli bir organizasyon olarak ön plana çıkmaktadır (AÇSHB, 2019b). İlk kez Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde 2016'da gerçekleştirilen bu şampiyona, 2019'da tekrar gerçekleştirilmiştir. Huzurevlerinde yaşayan sakinleri kapsayan bu organizasyon, aktif yaşlanma kapsamında gerçekleştirilen önemli faaliyetlerin arasında sayılabilir.

5. SONUÇ

Başarılı ve kaliteli yaşlanma ile özdeşleşen aktif yaşlanma anlayışı, toplumsal yaşlanma konusunda alternatif bir çözüm sunmaya çalışmaktadır. Aktivite kuramına dayalı bu anlayışın temel amacı, yaşlı bireylerin toplumsal yaşamdan izole olmasını engelleme ve onlara sağlıklı, kaliteli, güvenli, aktif ve bağımsız bir yaşam sürdürme imkânı sunabilmektir. Bu nedenle aktif yaşlanma kavramı, yaşlı bireylerin salt olarak ekonomik yaşam içerisinde istihdam bağlamında aktif olmalarına odaklanmazken, birçok farklı alanda ve bütünlük bir yapıda yaşlı bireylere fırsatlar sunulmasını amaçlayan bir anlayışı ortaya koymaktadır. Bu açıdan bakıldığında politika yapıcılar için yaşlı bireylere yönelik sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşam politikaları, uygulamaları ve projeleri önemli bir yerde durmaktadır.

Bu çalışmada sağlıklı, güvenli ve bağımsız yaşama yönelik aktif yaşlanma politikaları; (i) yaş farkındalığının artırılması, (ii) hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi, (iii) yaş ayrımcılığı ile mücadele, (iv) ev ortamına bağımsız yaşamın desteklenmesi ve teknoloji kullanımı, (v) kent ortamlarının yaşlılar için uygunluğu, (vi) yaşlı bireylerin ulaşım imkânları ve (vii) yaşlı bireylere yönelik sağlıklı yaşama ve fiziksel aktivitelere teşvik çerçevelerinde değerlendirilmiştir.

Yaş farkındalığının artırılması bakımından Almanya'da BAGSO'nun önderliğinde düzenlenen etkinlikler ön plana çıkarken, Türkiye'de son dönemlerde bu konuda bir farkındalığın oluşabilmesi amacıyla politikalar üretilmeye başlanmıştır.

Hayat boyu öğrenme ve yetişkin eğitimi alanında ise, iki ülkenin politika aktörleri açısından farklılaştıkları görülmektedir. Zira Almanya’da birçok farklı hizmet sunan aktör yer alırken, Türkiye’de ise daha dar çerçeveli bir hizmet sunulmaktadır. Bu kapsamda yaşlı bireylerin öğrenme ve yetişkin eğitimine özendirici, motivasyonlarını artırıcı ve böylelikle sunulan hizmetlere katılımlarını sağlayacak politikalar üzerinde durulmalıdır.

Yaş ayrımcılığı ile mücadele konusunda ise Almanya’da, bu alandaki caydırıcı hukuki zemine katkı sağlayan politikalar yer alırken, Türkiye’de ise yaş ayrımcılığının hukuki düzlemde yeterince net bir şekilde ifade edilmediği görülmektedir. Bu açıdan Türkiye’de hukuksal düzlemde yaş ayrımcılığına kesin bir biçimde değinilmesi ve cezai sınırlarının belirlenmesi gerekmektedir. Nitekim son dönemlerde gerçekleştirilen araştırmalar, Türkiye’de yaşlılara yönelik yaş ayrımcılığının artış eğiliminde olduğunu göstermektedir.

Ev ortamında bağımsız yaşamın desteklenmesi ve teknoloji kullanımı alanında Almanya’da yaşlı bireylere yönelik hareket imkânını artırıcı önemli fırsatlar ve teşvikler yer alırken, Türkiye’de ise yaşlı bireylerin hareket alanını düzenleyecek bir politika yer almasa da dar kapsamlı bir biçimde Ankara’da uygulanan telebakım hizmetinden bahsedilebilir. Bu tür hizmetlerin hem içerik hem de kapsadığı coğrafi alan ve kişi sayısı bakımından revize edilerek yaşlı ve engellilere bireylerin ihtiyacına göre düzenlendiği yeni çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Ayrıca özellikle yalnız yaşayan yaşlı bireylerin ev içi düzenlemelerinin, bu bireylerin ihtiyacına yönelik olarak gerçekleştirilmesine imkân sunacak projelere de ihtiyaç duyulmaktadır.

Kent ortamlarının iyileştirilmesi ve yaşlı dostu kentler konusunda her iki ülkede de DSÖ önderliğinde bölgesel bazda politikalar üretilmektedir. Öte yandan Almanya’nın kısa bir süreliğine de olsa yaşlı bireyler için uyguladığı Yaşlılıkta Güvenli Yaşam uygulaması oldukça iyi bir örnek teşkil etmektedir. Yine her iki ülkenin de bu konuda sürekli ve bütünlüklü politikalara ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

Ulaşım açısından Almanya’nın AB önderliğinde daha teknolojik alanlara yatırımlar yaptığı görülürken, Türkiye’nin ise yaşlı bireylerin toplu taşımayı kullanımlarını kolaylaştırmaya yönelik politikalara sahip olduğu tespit edilmiştir.

Sağlıklı yaşama ve fiziksel aktivitelere teşvik konusunda Almanya’da birçok farklı kurumun ve kuruluşun işbirliğiyle etkin politikalar izlenmektedir. Türkiye’de bu alanda uygulanan politikalar tazeliğini korurken, özellikle huzurevlerinde yaşayan bireyler arasında düzenlenen Bocce Ligi bu konuda oldukça güzel bir örnektir. Ancak yine de önleyici politikalar olarak düşünülen bu politikaların, Türkiye’de çeşitliliğinin artırılması ve tüm yaş gruplarına benimsetilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda birçok kamu kuruluşunun ortak işbirliğiyle bir yol haritası çizilmelidir. Nitekim bireylerin

fiziksel olarak gerekli enerjiye sahip olmaları sağlanmadan gerek çalışma yaşamı ve gerekse de toplumsal yaşam içerisinde aktif olmaları mümkün değildir.

Türkiye'nin nüfus dinamiklerinin önümüzdeki süreçte Almanya'nın mevcut nüfus dinamikleriyle benzeşmesi beklenmektedir. Çalışma içerisinde değerlendirilen konular bakımından Almanya'nın birçok alanda örnek bir ülke konumunda olduğu görülmektedir. Almanya'nın uygulamakta olduğu örnek politika, uygulama ve projeler; Türkiye açısından beklenen toplumsal yaşlanma tehlikesinin getireceği sorunların çözümü adına 20-30 yıl önceden önlem alınmasına katkıda bulunabilir. Tüm bunlarla beraber Almanya ve Türkiye'nin birbirlerinden farklı toplumsal, kültürel ve ekonomik koşullara sahip olduğu gerçeği de unutulmamalıdır. Her şeyden önce Almanya'da yaşlılık toplumsal bir kimlik içerisinde uzun yıllardır varlığını sürdürmektedir. Bunun yanında Almanya refah seviyesi bakımından dünyanın en önemli ülkelerinden biri konumunda yer alırken aynı zamanda bir AB üyesi olarak da yaşlılık politikaları açısından birçok AB politikası ve normunu kolayca benimseyebilmekte ve gerekli destekleri de alabilmektedir. Dolayısıyla Türkiye'nin beklenen toplumsal yaşlanma sürecinde, Almanya'daki politikaları doğrudan uygulamak yerine bu politikaları örnek olarak göz önünde bulundurması ancak kendi iç dinamiklerine uygun bir şekilde uyarlaması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

AAL Programme (2017). Ageing Well in the Digital World. <http://www.aal-europe.eu/country/germany/> (Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2020).

AARP (2017). The Aging Readiness & Competitiveness Report: Germany. <https://arc.aarpinternational.org/countries/germany> (Erişim Tarihi: 23 Mart 2020).

AGE Platform Europe (2018). Building Bridges - 12th German Senior Citizen Day 2018. <https://www.age-platform.eu/event/building-bridges-12th-german-senior-citizen-day-2018> (Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2020).

Aile Eğitim Programı (2018). Kimler Katılabilir. <http://www.aep.gov.tr/aep-hakkinda/kimler-katilabilir/> (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2020).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2017). Yaşlılığa Genel Bakış. <https://eyh.aile.gov.tr/yaslilik-genel-bakis> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2019a). Yaşlılık Şurası Hakkında. <http://www.yasliliksurasi.gov.tr/sura-hakkinda.html> (Erişim Tarihi: 8 Mayıs 2020).

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı (2019b). Türkiye 60 Yaş ve Üstü Yetişkin Gençler Bocce Ligi Müsabakaları Duyurusu.

<https://ailevecalisma.gov.tr/eyhgm/duyurular/tuerkiye-60-ya%C5%9F-ve-%C3%BCstue-yeti%C5%9Fkin-gen%C3%A7ler-bocce-ligi-muesabakalar%C4%B1-duyurusu/> (Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2020).

Alter Werden in Balance (2020). Alltags Training Programm, <https://www.aelter-werden-in-balance.de/atp/was-ist-atp/> (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2020).

Altunışık R. Coşkun, R. ve Yıldırım, E. (2004). *Sosyal Yöntemlerde Araştırma Yöntemler-SPSS Uygulamalı*. Sakarya: Sakarya Kitabevi.

Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi (YAŞAM) (2012). *Ankara'da Yaşlı Yoksulluğu: Ekonomik, Sosyal, Kültürel İhtiyaçların Analizi*. Ankara.

Artan, T. (2017). *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*. Ankara: SABEV Yayınevi.

Arun, Ö. (2020). Salgında Patlayan Yaş Ayrımcılığı: Türkiye'de Peter Pan Sendromu ve Yaşlanmanın Yaklaşan Sorunları. <https://tyap.net/spya> (Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2020).

Başaran Uysal, A. (2016). Sosyal Şehir Programı ve Yerel Katılım: Berlin Örneği, *Çağdaş Yerel Yönetimler*, Cilt.25(Sayı.4), ss. 27-47.

Birleşmiş Milletler (2019). Percentage of total population by broad age group, <https://population.un.org/wpp/DataQuery/> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (2013). *Abuse of Older Persons*, Cenevre.

BM Avrupa Ekonomik Komisyonu (2019). Active Ageing Index. https://www.unece.org/fileadmin/DAM/pau/age/Active_Ageing_Index/Stakeholder_Meeting/ACTIVE_AGEING_INDEX_TRENDS_2008-2016_web_cover_reduced.pdf (Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2020).

Ceylan, H. (2015). *Yaşlılık ve Refah Devleti: Bakım Hizmeti Alan Yaşlılar İçin Nitel Bir Araştırma –İsveç Örneği*. İstanbul: Açılım Kitap.

Çağlar, T. (2017). *Yaşlı Bakımı – Modeller ve Uygulamalar*. Ankara: Nika Yayınevi.

Deutscher Volkshochschul-Verband e.V (2015). VHS (Adult Education Centres) in Numbers (as of 2015). <https://www.dvv-vhs.de/en/the-association/adult-education-centres/> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Deutsches Institut für Erwachsenen- bildung – DIE (2004). *Portrait of Continuing Education Germany*. Bielefeld.

DVV International (2017). *Strategic fields of action DVV International*. Bonn.

EFRE (2019). *Smart Service Power*. Dortmund.

European Association for the Education of Adults (2011), *Country Report on Adult Education in Germany*, Helsinki.

European Commission (2011). *GOAL Implementation Possibilities*. Hollanda.

European Commission (2012a). *Active Ageing and Gender Equality Policies*, Lüksemburg.

European Commission (2012b). *Employment Policies to Promote Active Ageing 2012*, Birmingham.

European Commission (2015). Safety-ENhancing Innovations for Older Road userS. <https://cordis.europa.eu/project/rcn/193376/factsheet/en> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

European Commission (2018). City4Age - The Ultimate City for the Elderly Population. <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/news/city4age-ultimate-city-elderly-population> (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2020).

European Commission (t.y.). Road Safety Programme 2011-2020: Detailed Measures. http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-10-343_en.htm (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Eurostat (2016). Participation Rate in Education and Training by Age. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=trng_aes_101&lang=en (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2020).

Eurostat (2017). Distribution of Population Aged 65 and Over by Type of Household. http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_lvps30&lang=en (Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2020).

Federal Anti-Discrimination Agency (2010). *Guide to the General Equal Treatment Act*. Berlin.

Federal Anti-Discrimination Agency (2017). *Discrimination in Germany*. Berlin.

Federal Anti-Discrimination Agency (t.y.). About US, https://www.antidiskriminierungsstelle.de/EN/AboutUs/aboutUs_node.html (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Federal Minister of Transport (2011). Building and Urban Development. *Road Safety Programme 2011*, Berlin.

Federal Ministry of Food, Agriculture and Consumer Protection (2013). *IN FORM - German National Initiative to Promote Healthy Diets and Physical Activity*, Berlin.

Federal Ministry of the Interior (2012). *Every Age Counts – The Federal Government's Demographic Strategy*, Berlin.

Harschel, A. K. A.Schaap, L. Iwarsson. S. Horstmann V. ve Tomsone, S. (2015), Self-Rated Health Among Very Old People in European Countries: An Explorative Study in Latvia and Sweden, *Gerontology & Geriatric Medicine*, Cilt. 1(Sayı. 1), ss.1-10.

İBB Kurumsal (2017). Büyükşehirden Ulusal Yaşlılar Haftasına Özel Etkinlik. <https://www.ibb.istanbul/News/Detail/33850> (Erişim Tarihi: 16 Mayıs 2020).

İSMEK (2020). Eğitim Merkezlerimiz. <https://www.ismek.ist/tr/kursmerkezleri.aspx> Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2020).

Katholische Bundesarbeitsgemeinschaft für Erwachsenenbildung (KBE) (2018). Catholic Adult Education. https://keb-deutschland.de/wp-content/uploads/2018/06/Flyer-KEB_eng.pdf (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Metin, B. (2016). *Dünya'da ve Türkiye'de Yaşlanma Sorunu – Yaşlanan Toplum ve Aktif Yaşlanma*. Ankara: Gazi Kitabevi.

OECD (2018). Elderly Population. <https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm> (Erişim Tarihi: 17 Mayıs 2020).

Polat, Ü. ve Bayrak Kahraman, B. (2013). Yaşlı Bireylerin Sağlıklı Yaşam Biçimi Davranışları ve Algılanan Sosyal Destek Arasındaki İlişki. *Fırat Tıp Dergisi*, Cilt.18(Sayı.4), ss. 213-217.

Raby, D.G. ve Fiedler, M. (2011). *Good Practice Implementation Report-Final Publishable Repor*. Brüksel.

Sağlık Bakanlığı (2010). *Türkiye Obezite (Şişmanlık) ile Mücadele ve Kontrol Programı (2010-2014)*. Ankara.

Sağlık Bakanlığı (2013). *Türkiye Kronik Hastalıklar ve Risk Faktörleri Sıklığı Çalışması*, Ankara.

Sağlık Bakanlığı (2015). *Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020*. Ankara.

Sağlık Bakanlığı (2017). Türkiye Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı 2018-2023 Güncelleme Çalıştay. <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/beslenmehareket-haberler/t%C3%BCrkiye-sa%C4%9Fl%C4%B1kl%C4%B1-beslenme-ve-hareketli-hayat-program%C4%B1-2018-2023-g%C3%BCncelleme-%C3%A7a1%C4%B1%C5%9Ftay%C4%B1.html> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Sağlıklı Yaşlanma Projesi (2017). Proje Hakkında. <http://saglikliyaslanmaprojesi.com/proje-hakkinda.html> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Senate Department for Urban Development and the Environment (2015). *Smart City Strategy Berlin*. Berlin.

Sevil, H.T. (2015). *Yaşlılığın Sosyal Anatomisi*. Ankara: SABEV Yayınevi.

Tazelenme Üniversitesi (2016). Kuruluş Öyküsü. <https://tazelenme.com/hakkinda> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Tesch-Roemer, Clemens (2011). “Active Ageing and Quality of Life in Old Age”, *Meeting of the Unece Working Group on Ageing*, Cenevre, 21-22 Kasım 2011, ss. 1-21.

Tomanbay, İ. (2015). Sosyal Bakımda Yeni Yaklaşım, Yeni Anlayış, Yeni Çözüm Modeli: Yaşam Destek Terkten Tebebakıma Bir Yolculuk. Harun Ceylan (Ed.), *Modern Hayat ve Yaşlılık* içinde. Ankara: Nobel Yayınları s.131-177.

Türkiye Sağlıklı Kentler Birliği (t.y.), Sık Sorulan Sorular. <http://www.skb.gov.tr/sik-sorulan-sorular/> (Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2020).

WHO - Regional Office for Europe (2012). *GERMANY Physical Activity Factsheet*, Bonn.

WHO (2001). *Health and Ageing: A Discussion Paper*. Cenevre.

WHO (2007). *Global Age Friendly Cities: A Guide*. Cenevre.

WHO (2015). *World Report on Ageing and Health*. Cenevre.

WHO (2018). *Physical Activity Factsheets for the 28 European Union Member States of the WHO European Region*, Kopenhag.

WHO (t.y.), Global Network for Age-friendly Cities and Communities. <http://apps.who.int/agefriendlycitiesmap/> (Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2020).

World Bank (2020). Current Health Expenditure (% of GDP). <https://data.worldbank.org/indicator/SH.XPD.CHEX.GD.ZS?locations=DE> (Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2020).

Yaşama Dair Vakıf (YADA) (2019). *Türkiye’de Yaşlılık Tahayyülleri ve Pratikleri Araştırması*. İstanbul: Filmon Baskı Çözümleri.

Yerlikaya B. ve Öcal A.T. (2015), “Sports as a Social Policy Tool in Turkey”, *British Journal of Arts and Social Sciences*. Cilt.20 (Sayı.1). ss.38-56.

Yılmaz, F. ve Çağlayan, Ç. (2016). Yaşlılarda Sağlıklı Yaşam Tarzının Yaşam Kalitesi Üzerine Etkileri, *Türkiye Aile Hekimliği Dergisi*, Cilt.20(Sayı.4). ss. 129-140.

EKLER

Ek1. Almanya ve Türkiye’de Uygulanan Sağlıklı, Güvenli ve Bağımsız Yaşamaya Yönelik Aktif Yaşlanma Politikalarının Karşılaştırılması

İncelenen Başlıklar	Almanya	Türkiye
Yaş Farkındalığının Arttırılması	-İç İşleri Bakanlığınca duyurulan Her Yaş Önemlidir stratejisi -Alman Yaşlılar Günü	-Ulusal Yaşlılık Kongresi -18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası -I.Yaşlılık Şurası ve 2019 Yaşlılar Yılı
Hayat Boyu Öğrenme ve Yetişkin Eğitimi	-Yasal çerçeveye ilke ve destekler belirlenmiştir. -Geniş çerçeveli birçok politika sağlayıcı bulunmaktadır.	-Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü -Mesleki Eğitim Kursları -Sürekli Eğitim Merkezleri -Aile Eğitim Programları -60+ Tazelenme Üniversitesi -İSMEK
Yaş Ayrımcılığı ile Mücadele	-İstihdam Üzerinde Çerçeve Direktifi (2000/78/EC)	-Yasal çerçevede net bir şekilde yaş ayrımcılığı

	-Genel Eşit Muamele Kanunu -Federal Ayrımcılıkla Mücadele Ajansı	konusundan söz edilmemiştir.
Ev Ortamında Bağımsız Yaşamın Desteklenmesi ve Teknoloji Kullanımı	-Bakım sigortası kapsamında ev ortamını düzenlemeye yönelik hibeler ve krediler -Yaşa Uygun Yenileştirme Programı -Çağrı Merkezi Sistemi -AB destekli Smart Service Power ve Ambient Assisted Living Projeleri	-Yaşam Destek Hizmeti
Kent Ortamının Yaşlılar İçin Uygunluğu	-Ruhr Bölgesi-Yaşlı Dostu Kent -Aile Bakanlığı ve Polis Akademisi ile ortak geliştirilen Yaşlılıkta Güvenli Yaşam Hareketi	Muratpaşa-Kadıköy ve Mersin belediyeleri Yaşlı Dostlu Kentler kapsamındadır.
Yaşlı Bireylerin Ulaşım İmkanları	-Road Safety Programı -AB odaklı projeler	-Toplu taşımada indirimli ve ücretsiz ulaşım imkânları
Sağlıklı Yaşama ve Fiziksel Aktivitelere Teşvik	-Sağlık İçin Spor Stratejisi -Dengeli Yaşlanma Programı	-Türkiye Sağlıklı Yaşlanma Eylem Planı ve Uygulama Programı 2015-2020 Obezite ile Mücadele ve Kontrol Programı - Sağlıklı Beslenme ve Hareketli Hayat Programı -Türkiye 60 Yaş ve Üstü Yetişkin Gençler Bocce Ligi